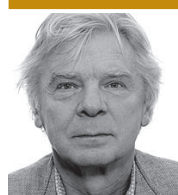

Gaat het licht weer uit in heel Europa?

Henri Beunders is hoogleraar ontwikkelingen in de publieke opinie, Erasmus Universiteit.

Vluchtelingen crisis

Doorsluizen tot de buren de deur dichtgooien: dat kon nooit goed gaan. Oude demonen duiken weer op.

Een verkeersongeluk, een zelfmoord, dat heet een drama, een incident, erg maar eenmalig. Een tragedie is een gebeurtenis die is voorspeld – zoals Oedipus – maar waar je geen acht op slaat, of waarvan je zelf wel weet dat die zal komen als je niets doet om die te voorkomen. De chaos die nu in Griekenland ontstaat, kan leiden tot het uitroepen van de noodtoestand (om van een militaire staatsgreep nog maar even te zwijgen). En men had dit al een jaar of twee, drie kunnen zien aankomen. Doorsluizen, doorsluizen, tot de buren de deur plotseling dichtgooien. Gut, wat nu? Paniek.

Veel landen in Europa zijn in de greep van de paniek geraakt. Zweden, Oostenrijk, maar ook Frankrijk en Groot-Brittannië. Landen als Hongarije, Tsjechië en Polen zijn dat niet. Zij waren van meet af aan tegen het doorgeleiden van (niet-christelijke) vluchtelingen, laat staan het opnemen ervan. Velen in West-Europa vinden deze kilheid stank voor dank: na de val van de Berlijnse Muur hartelijk opgenomen in de Europese Unie, wel zélf miljoenen arbeidsmigranten naar West-Europa sturen, en dan nu prikkeldraad voor de immigranten in hun eigen land. Tja, dankbaarheid heeft korte beentjes. Maar er zitten andere gevoelens onder.

Nu het nationale *saave qui peut* als een lawine over Europa rolt, zien we pas hoe heftig de emoties zijn geworden. De ene emotie is die van de Cassandra's in de Griekse tragedie – 'We hebben het nog zó gezegd. Maar die

politici, luisteren? Ho maar!' Die emotie leidt tot woede, tot populisme, tot hypernationalisme, tot Orbans, Trumps, Boris Johnsons *e tutti quanti* die het probleem wel eventjes uit de wereld zullen helpen. Dat tij lijkt voorlopig niet te keren.

Deze verrechtsing gebeurt nog binnen het kader van de democratie. Zoals ook de verlinking in Zuid-Europa, die een logische reactie was op de financieel-economische crisis. Voor 'Europa' is het resultaat nu een drievoudige Muur. Naast die tussen Noord- en Zuid-Europa is er wederom een 'Oostblok' – Polen, Hongarije en Tsjechië, Slowakije – ontstaan. De derde muur is sinds deze week de Duits-Oostenrijkse grens, waarachter iets is herrezen dat we sinds 1918 voor dood en begraven hielden: de Donaumonarchie, en nog wel in uitgebreide vorm, met de Balkanlanden. En die roepen nu: 'Kijk, er zijn nog landen in Europa die samenwerken!' Jammer dat het de centrale inkoop betreft van prikkeldraad.

De andere emotie is die van het gevoel van verlies, zoals na een verloren oorlog. En die emotie kent historisch vreemdere uitwerkingen. In Duitsland en Nederland moet je flink zoeken naar die vluchtelingen, zo weggestopt zitten ze in die azc's. Toch levert

Of de regering-Tsipras deze crisis overleeft, is de vraag

de vluchtelingen crisis letterlijk het beeld op van een 'totale oorlog', letterlijk omdat Europa niet overal wordt 'overstroomd' door vluchtelingen – in Tsjechië hebben zich acht asielzoekers gemeld, in Portugal nog geen honderd – maar op televisie is dit wél het geval. De, ook door televisie verbreide, beelden van de *Willkommenskultur* in München begin september 2015 leek wel op het *Hurra-Patriotismus* van augustus 1914. Het gevoel veranderde bij velen de afgelopen maanden in dat van een verloren slag of zelfs van de hele 'oor-

log voor het goede'.

Hoe reageert een volk op een dreigend verlies? Sluit de poorten! Dat gebeurt nu. Het aanhoudende bombardement van ellende, huilende kinderen, verdronken peuters, maar ook van agressieve jongemannen leidde tot depressie en daarna tot de woedende uithaal van de uitgeputte ouder: 'Jij mag – pets – je kleine broertje niets slaan!' Pets. Impulsief, onredelijk, kortzichtig, maar het lucht op, even. 'Ha! Prikkeldraad!'

Hoe reageert een volk op een écht verloren 'oorlog', als 'de vijand' bezit neemt van de pleinen in je hoofdstad, zoals nu Griekenland overkomt? Eerst is er de enorme schok, die des te groter is omdat 'de oorlog' niet in Athene werd gevoeld, zolang de treinen richting noorden maar bleven rijden.

Dan zoekt men de zondebok. Meestal is dat de eigen regering, het *ancien régime*. 'Weg ermee!' Voor de Grieken kan dat de regering-Tsipras zijn. Voor anderen – wijzelf, de Zwitsers, de Hongaren en ook de Britten – is dat 'Brussel': via de miniatuurrevolutie van het referendum.

Of de regering-Tsipras deze crisis overleeft, is de vraag. Of 'Brussel' deze crisis overleeft eveneens. Want we moeten niet vergeten dat de behoefte aan levenslustig gejuich over het neerhalen van de bestaande situatie als antwoord op de ziekmakende angst voor het verlies van de eigen cultuur een dynamiek kan krijgen die wij gisteren in al onze bekrompen redelijkheid niet voor mogelijk hielden. Zó lang is 1989 toch ook weer niet geleden om dit te beseffen?

De Britse minister van buitenlandse zaken Anthony Grey zei bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog: 'De lichten gaan in heel Europa uit en we zullen het in ons leven niet meer meemaken dat ze weer worden aangestoken.' Nu spreken Griekse politici van dreigende 'anarchie' en van 'Libanon', burgeroorlog dus. Wie weet.

Maar voor al het prikkeldraad weer is opgerold, en vóórdat alle woede over elkaar weer is overgevloeid in lachende groepselfies in Brussel, leven we in een ander, ontuchtend Europa. Wat 'Europa' daarom het dringendste nodig heeft is een bijspijkerkursus historische massapsychologie.

Varkensmutsen hakenkruizen

'Media en politie trappen in Pegida-provocaties'

Pegidavoorman Edwin Wagensveld werd zaterdag opnieuw gearresteerd. Wat opvalt, is het ongemak van autoriteiten. Weten media en politie zich wel raad met de rechtse provocaties?

Edwin Wagensveld voorman Pegida Nederland:

'We worden door politie en media gecriminaliseerd en neergezet als een extreemrechtse, gewelddadige club. Zo'n tweet als van NRC-hoofdredacteur Vandermeersch heeft niets met objectiviteit te maken. Helaas namen veel media het over. Ze berichtten alleen over hakenkruizen, maar spraken niet over de context waarin we dat hakenkruis lieten zien. Ik toonde het hakenkruis om aan te tonen dat burgemeester Van der Laan niet boven het OM staat. Het OM heeft aangegeven dat het tonen van een hakenkruis zoals wij dat in ons Pegida-logo doen, niet strafbaar is.'

'Op een bepaalde manier komt de eenzijdige berichtgeving goed uit. Het is fijn dat het steeds zichtbaarder wordt hoe de pers bepaalde waarheden verdraait en informatie achterhoudt. Dat een journaliste (van PowNews red.) afgelopen zaterdag opnieuw werd aangevallen door links, daar hoor je de media niet over. Heel wonderlijk.'

'De politie en de overheid proberen een spelletje te spelen. Door mij

Pegidavoorman Edwin Wagensveld, zaterdag tijdens de demonstratie in Amsterdam. Foto ANP

ben van overcompensatie. Ze willen ruimte geven aan bezorgde burgers op rechts omdat ze bang zijn om opnieuw een sentiment in de samenleving te missen.'

'Het was duidelijk een bewuste actie van Wagensveld om, ondanks waarschuwingen van de gemeente Amsterdam, het hakenkruis te tonen en te worden gearresteerd. Ook zulk strategisch gedrag om media-aandacht te krijgen, is nieuw.'

Pegida-voorman Erik Wagensveld toont hakenkruis, wordt opgepakt bij demonstratie. Pegida laat weer ware gezicht zien

@Pvdmeersch op twitter

te arresteren willen ze Pegida provoceren en een gewelddadige reactie ontlokken. Maar Pegida is en blijft vreedzaam. Waarom zou het dragen van een varkensmuts beledigend zijn en niet mogen? Iedere vrouw die een burka draagt, vind ik mischien wel een belediging. In heel Europa lachen ze om mijn arrestatie. Als de politie mij in de boeien slaat, moet ik lachen, ja. Het is toch ook om te lachen? De enige die zich in dit hele verhaal belachelijk maken zijn de politie en de overheid.'

Sarah de Lange politicoloog UvA, gespecialiseerd in populisme en radicalisme:

'Het beeld dat Pegida zou worden gecriminaliseerd, herken ik niet. Wanneer je naar de Nederlandse geschiedenis kijkt, zie je dat we in het verleden nauwelijks te maken hebben gehad met extreemrechtse bewegingen. Over de weinige bewegingen die er bestonden, is altijd kritisch bericht. Bij Pegida ligt dat anders omdat de status van de beweging onduidelijk is. Wie zijn actief binnen de beweging? Wat zijn precies de standpunten? In welke context moeten we de beweging plaatsen?'

'Net als de afgelopen weken bij de berichtgeving over Demonstranten Tegen Gemeenten (DTG), zie je dat media de aanhangers van Pegida zelf veel aan het woord laten. Wat ik mis, is duiding van experts en wetenschappers. De AIVD, de NCTV en de Anne Frank Stichting; er zijn genoeg mensen die iets zinnigs over Pegida zouden kunnen zeggen. Politiek en media zijn nog zoekende. Voor beide geldt dat zij als gevolg van de Fortuyn-revolutie last heb-

Meindert Fennema politicoloog, auteur van *Geert Wilders, de tovenaarsleerling*.

'Pegida stelt niet zoveel voor, maar heeft een goede mediastrategie. Ze gaan met vijftig man naar plekken waar ze niet mogen demonstreren om een beetje burgemeesters te beledigen. Uiteindelijk staan daar meer journalisten en politieagenten dan Pegida-aanhangers. Zonder de aanwezigheid van politie en media zou het gauw afgelopen zijn met die demonstraties. Aan de andere kant, als er wel slachtoffers vallen, wil je als media en politie natuurlijk niet in je hemd staan.'

'Wagensveld heeft de strategie van de Provo's overgenomen. De politie pesten met ludieke acties. Politie en journalisten raken daarvan in de war. Dertig jaar geleden zouden de demonstraties van Pegida effectieve acties zijn omdat de dingen die ze over migranten zeggen toen niet gezegd mochten worden. Nu herhalen ze de boodschap van de PVV. Het enige waarmee Pegida aandacht trekt, is de vraag of ze hun boodschap wel of niet mogen verkondigen met een varkensmuts op hun hoofd of met een afbeelding van een swastika op een spandoek.'

'De tweet van Vandermeersch verbaast me niet. Hij is een Belg, en Belgen denken vanwege hun geschiedenis met Vlaams Belang in termen van fascist en anti-fascist. Met de tweet betitelt Vandermeersch Pegida als fascist; het ultieme bewijs dat de media in de Pegida-provocaties trappen.'

Janita Naaijer

Peter Vandermeersch was niet bereikbaar voor commentaar.

Macedonische politie schiet met traangas op vluchtelingen aan de grens met Griekenland.

Foto AP